

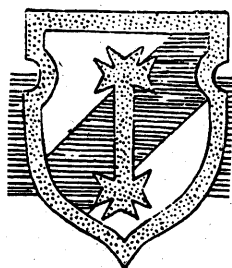
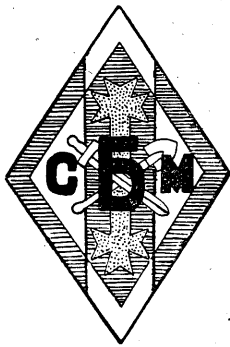

С'ЯНЕЖАНЬ
1993 года

БЕЛАРУСКИ КАЛЕКЦЫЯНЕР

№3 (10)

Кошт — па дамоўленасці

Злева — эмблема
Саюза беларускай моладзі,
справа — навукаўнік.

Сымболіка СМБ

Найвышэйшай мэтай адраджэнскага руху была незалежная Беларуская дзяржава, і ў гэтым напрамку будавалася ўся праца ва умовах фашыстоўскай акупацыі. Рэзыдэнт польскай Арміі Краёвай у Менску даносіў восенню 1941 года лёнданскаму ўраду: „Беларусы імкунца да таго, каб мірным шляхам атрымаць ад немцаў як найбольш, а рэшту забраць па іхнім разгоне“. Даводзілася прыстасоўвацца і маневраваць, дзейнічаць папольна і легальна. Была створана антыфашысцкая партыя. Выдаваўся папольны бюлетэнь. Немцы адмоўна ставіліся да ідэй беларускай незалежнасці і праследвалі яе прыхільнікаў. У нямецкіх канцэнтрацыйных лагарах загінулі такія вядомыя беларускія дзеячы як, напрыклад, Глякоўскі і Малец, страшаны СЦ Гадлеўскі. Выкарыстоўваліся і розныя лягальныя формы авалодвання сітуацыяй — працягванне сваіх людзей у розныя ўстановы, паліцыю, сістэму адукацыі і г. д.

Дзеля абуджэння і пашырэння нацыянальнай свядомасці і выхавання будучых будаўнікоў незалежнай Беларусі патрыятычнымі сіламі удалося стварэння шырока разгалінаванай маладзёжнай патрыятычнай арганізацыі — Саюзу Беларускай Моладзі (СБМ). Галоў-

ная мэта яе было „выхаванне „паслядоўных будаўнікоў Новае Беларусі — эвалюцыйнае беларускае моладзі ад вяржакі і шкодных уплываў, яе маральнае адраджэнне...“.

Урачыстае абвясчэнне Саюзу Беларускай Моладзі адбылося 22 чэрвеня 1943 г. у Менскім гарадскім тэатры. Арганізацыйная структура СБМ складалася з кіраўнічага штабу на чале з Міхалам Ганько і Надзеяй Абрамавай. Штаб СБМ падпарадкоўваўся акруговым кіраўніцкім, а ім — паятовым, якія непасрэдна кіравалі атрадамі і гуртамі моладзі ў валасцях, вёсках, школах і г. д. СБМ ахоплівала на добраахвотных пачатках маладзёў ва ўзросце 10—20 гадоў. Друкаваным органам СБМ быў штомесячнік „Жыць Беларусі“. Першыя выданні выдаваліся дапаможна-метадзічнай літаратура — „Вучэбны лісток“ і „Дзённікі загадаў“. Важную навуцальна-пазнавальную ролю адыгрывалі разнастайныя экскурсіі па родным краю, пад час якіх сьбры СБМ наладжвалі канцэрты мастацкай самадзейнасці, неслі ў народ свядомыя беларускія словы. Акцыя ставілася на патрыятычнае выхаванне маральна і фізічна здаровай моладзі, выкараненне гістарычна абумоўленай рабскай псэхалёгіі, развіццё пачуцця грамадзкага абавязку, ад-

МАРКІ БУДУЦЬ ДРУКАВАЦІА ў МІНСКУ

Парламенцкай Камісіяй па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны разгледжаны пытанні пра выданне паштовых марак. Прэсутычалі прадстаўнікі Міністэрства сувязі і інфармацыі, Беларускага Саюза Філіялістаў, іншых зацікаўленых структураў.

Было паведамлена, што з пачатку абвясчэння незалежнасці Белар-

сі выпушчана больш за 20 марак наклладам ад 1 да 5 мільёнаў асобнікаў. У бліжэйшы час будзе надрукавана яшчэ каля 10 марак.

Дзгтуль маркі друкаваліся ў Маскве. З набыццём адпаведнага абсталявання новыя знакі паштовай аплаты будзе выпускаць Менская картаграфічная фабры-

Партызанскія ўзнагароды

Рыхтуючы да друку кнігу „Лямпа“ Расонскага раёна, я сутыкнуўся з даволі рэдкімі ў гісторыі Вайсковай Айчынай вайны выпадкамі зацверджання ўдзельных ўзнагарод у партызанскіх брыгадах, якія дзейнічалі ў нашых краях.

Першыя два з гэтых медалёў, хоп і з'яўляюцца рэдкімі, аднак ужо вядомыя беларускім калекцыянерам. Гэта медалі „За храбрасць“ і „За заслугі“ партызанскай брыгады імя Ракасоўскага, дзейніччай з ліпеня 1942 года на поўначы Вілейскай вобласці, а з другой паловы 1943 года — у былой Вілейскай вобласці. Упершыню звесткі аб гэтых медалях паявіліся ў адным з нумароў часопіса „Огонек“ у канцы 1960-х гадоў. Піша аб іх і А. Я. Прокі ў сваёй кнізе „Беларусь героіцкая“ (Мін: Польшча, 1985), дае ён і фотадаткі абодвух медалёў.

5 ліпеня 1944 года спаўнялася 2 гады з часу арганізацыі брыгады. З гэтай нагоды быў выданы загад па брыгадзе за нумарам 120. Раней гэты загад нідзе не друкаваўся, таму, лічу, ён будзе цікавым тым калекцыянерам, якія займаюцца гісторыяй ўзнагарод. Вось яго тэкст:

ПРИКАЗ №120
по партизанской бригаде
им. Рокоссовского от 25.5.44 г.
Легере.

5 июля с. г. исполняется вторая годовщина со дня организации бригады. В ознаменование двухлетия деятельности бригады в тылу врага объявлено соревнование за лучший отряд, взвод, отделение, за лучшего пулеметчика, автоматчика, стрелка, разведчика.

- В основу оценки входят:
1. Боевые действия по уничтожению живой силы и техники врага, исполнение диверсионных актов.
 2. Разведка, наблюдение, быстрейшее и точное представление разведанных.
 3. Наилучшая постановка агитационно-массовой и воспитательной работы в отрядах и среди местного населения.
 4. Наилучшая дисциплина личного состава.

Для поощрения отличившихся в соревновании утвердить переходящее Красное знамя бригады лучшему отряду. Места отрядов определить по итогам выполнения условий соревнования.

Для награждения командного состава и партизан установить:

1. Юбилейную памятную медаль „За храбрость“.
2. Юбилейную памятную медаль „За заслуги“.

Из серебра.

На медалях выгравирована дата юбилея и название бригады.

Все награжденные медалью получают также почетную грамоту.

Почетная грамота выдается также и без медали.

Командованию отрядов приказ довести до всего личного состава, обсудив на общих собраниях отрядов, взводов, отделений. Широко развернуть соревнование между отрядами, взводами, отделениями, бойцами.

Провести по этому вопросу разъяснительную работу среди всего личного состава.

Итоги соревнования между бойцами и отделениями подводить ежедневно; между взводами 2 раза в месяц, между отрядами и по бригаде 1 раз в месяц.

Ход соревнования освещать в боевых листках, в районной и областной газетах.

Комбриг (Романов) ст. л-т (Низамбеё)

Н. Ш. бригады майор (Дорменев)

Выкананне незвычайных вырабаў было даручана мясцовым майстрам, братам-каваларам Аляксандру і Фёдору Валасевічам з в. Канстанцінава Мядзельскага раёна, якія

рамантавалі партызанам зброю. Вырабляліся медалі з адшліфаваных сярэбраных рублёвых манет 1921—1922 гг., якія збіралі па ўсёй акрузе. Са сталі былі выраблены літары, якімі і набіваліся легенды на медалях.

Было зроблена ў агульнай колькасці 50 медалёў абодвух тыпаў. Колькі медалёў кожнага тыпу было зроблена — мне, на жаль, невядома.

Сярод ўзнагароджаных партызанскімі медалямі брыгады былі П. М. Машэраў, І. В. Лысаў, В. Л. Айзенберг, Г. І. Казардаў, М. Н. Нігамеў, У. В. Дармянцёў і іншыя партызаны. Цяпер гэтыя медалі сустракаюцца вельмі рэдка. У фондах Расонскага музея баявой садружнасці беларускіх, рускіх, латышскіх і літоўскіх партызан, дзе сабраны багаты матэрыял па брыгадзе імя Ракасоўскага, няма ні аднаго з двух медалёў.

Другая ўзнагарода была зацверджана ў атрадзе спецыяльнага прызначэння „Баявы“, што таксама доўгі час дзейнічаў у Расонскім раёне, а потым быў накіраваны ў заходнія раёны. Яна таксама адзначае двухгоддзе баявой дзейнасці атрада. Ініцыятарам вырабы ўзнагарод быў камісар атрада С. К. Шчатвіцкі, вырабляў знакі тульскі майстра-збройнік Рыгор Аляксандравіч Сямёнаў, партызан атрада. Знак сярэбраны, вырабляўся са шліфаваных польскіх манет. На вонкавым баку медала была нізкіца пяцікутная зорка з датамі „1942—1944“ паверх нізкіцы прамянямі. Па круце легенда — „2 года в тылу врага“ (уверсе) і „отряд Боевой“ (унізе). Мацаваўся знак з дапамогай шыфты і гайкі.

Колькасць вырабленых знакаў і ўзнагароджаных імі яшчэ меншая, чым па брыгадзе імя Ракасоўскага. Яна не перавышае 15 чалавек. Першае ўзнагароджанае адбылося 13 сакавіка 1944 года ва ўрачыстым абстаўянні ў в. Літэва Мядзельскага раёна, дзе ў той час знаходзіўся атрад. Знак і ганаровую грамоту да яго атрымаў ветэран атрада — Някломцаў У. Л., Падшываленка М. І., Пракоп'еў А. А., Чэснакоў І. В., Захараў І. Р., Прохараў У. А., Кустоў С. М., Андрэеў М. А., Шчатвіцкі С. К., Салодуцкі Г. А., Наумаў А. М.

Медаль партызанскага атрада „Баявы“ ў музеях рэспублікі мне пакуль не сустракаўся, як і ў прыватных калекцыях. Найбольш верагодна, што гэтая каштоўная рэліквія захоўваецца ў сям'ях ўзнагароджаных. Адаін знак, па ўспамінах партызан, трапіў да немцаў, якія знялі яго з загінуўшага камандіра аддзялення Салодуцкага Г. А., ля хутара Малыя Салкі ў Руднінскім пугчы ў Літве.

Магчыма, памятныя ўзнагароды, падобныя тым, што апісаны вышэй, былі і ў іншых партызанскіх атрадах і брыгадах. Адказаць на гэты пытанне можа толькі далейшы пошук.

г. п. Расоны.

В. АФАНАСЬЕЎ.

ЯШЧЭ АДЗІН ВЫПУСК ПОЛЬСКАЙ ПОШТЫ НА БЕЛАРУСКУЮ ТЭМУ

20 красавіка з'ява года дырэктарам польскай пошты было падпісана распараджэнне аб уядзненні ў паштовы абарот маркі, прысьвечанай 300-годдзю польскага Сойма. 2 траўня марка з'явілася ў паштовых акенцах. Намінал маркі — 2000 злотых, выканана марка на крэдавай паперы шматколёрным глібкім друкам, памер 54x40,5 мм, на лад 1,5 мільёна пасобнікаў. У дзень выхаду маркі ў паштоўнае абарачэнне ў продажы былі канцэрты „Шэстага дня“ — адмысловым штэмплем. Аўтар маркі, канэрта і спецыяльнага стародаўняга гравюры на дрэве „Кароль Аляксандр Ягелёнчык у Сойма“ са Статуа Яна Ласкева.

Гэты паштовы знак цікавы і для беларускіх філіялістаў. У яго малюнку змешчаны два гербы: над тронам караля — польскі „Белы арал“ і герб Вялікага Княства Літоўскага „Пагоня“. За апошні з гэтых друкаў марка польскай пошты на беларускую тэму.

К. ДЕУ.

ПРЫСЯЖНЫ ПЕРАКЛАДЧЫК

У Варшаве мэр Мікалай Лобач выконвае засведчаны пераклады дакументаў і любіць іншыя пераклады з беларускай, расейскай і польскай моў. Звартацца на адрас:

Мэр Mikolaj Lobacz,
ul. E. Tyszkiewicza, 35, m 13.
Tel. 325940.

Сымболіка СМБ

Заканчэнне. Пачатак на 1-й старонцы.

казнасці, працавітасці і да г. п. Неабходна было, каб моладзь „дачула сваю адказнасць за долю, добрабыт Бацькаўшчыны і заўсёды была гатовай працаваць для свайго народа і краю і служыць ім”. У верасні 1943 г. дзейнасць СМБ распаўсюдзілася і на тэрыторыю Усходняй Беларусі, што знаходзілася ў зоне вайсковага кіравання. Па сутнасці, СМБ стаў першым і пакуль што адзіным прызнаным немцамі грамадскім форумам, які меў магчымасць праводзіць шырокае выхавальную працу ў беларускім нацыянальным духу – лезунці Новай Эўропы гэтым практычна не перашкаджалі. З такага пункту гледжання нічога на Беларусі раней не існавала. Буйны рост СМБ сведчыў пра тое, што ідэя арганізацыі трапіла на ўрадлівую глебу.

Правае існаванне падольны вельмі вярхоўна ставіцца да СМБ, аднак змяшчаць і там было не так проста: па-першае, гэтаму перашкаджала малалічства яго ўдзельнікаў, і па-другое, дзейнасць яго праходзіла ў большасці свайго ў вясельных гарадах і мястэчках, куды партызаны ня мелі шырокага доступу. Адметна, што настольківа прываганда супраць СМБ аказалася марнай. За ўвесь час толькі трые кіруючы СМБ пакінулі яго ўзровень і перайшлі да партызану. СМБ ў адрозненне ад камсамолу не ўдзельнічаў ні ў якіх сумнішчальных і амаральных акцыях.

Шмат увагі кіруючы СМБ удзеляла сымбаліцы. На левым баку грудзей і на галаўным уборы сябры СМБ насілі эмблему саюза, як напэўнік аб іхным „вяселькім абавязку працаваць і змаганьне на дабро Беларускага народа і Краю, расцвіце будучыні грамадзянамі”. Эмблема СМБ

ЮБІЛЕЙНЫ ЗНАК.

мела: на бел-чырвона-белым ромбе залатое двухкрыжжя, стылізаваны сцяражытны знак беларускіх князёў. Гэта двухкрыжжя знаходзілася ў нешчыце ў верхніку на нацыянальным беларускім гербе Пагоня, які таксама выкарыстоўваўся СМБ. Скрыжаваны сярэбны рымлёўка і меч сымбалізавалі працу на карысць Бацькаўшчыны і змаганьне за яе незалежнасць. Тут жа знаходзілася выдзеленая чорным колерам абрэвіатура „СМБ”. Уся эмблема абвядзена бел-чырвона-белай акантоўкаю.

На левым рукаве юнацкай уніформы сябры Саюзу Беларускай Моладзі, як і ўсе кіраўнікі, насілі бел-чырвона-белыя наркуўнікі са шчыткам, з жоўтым двухкрыжжам – нашым адзіным нацыянальным знакам, сымбалам бога-агро Ярылы, а пазней яго насілі нашыя беларуска-літоўскія князі як свой герб.

26 чэрвеня 1993 г. па ініцыятыве Заціначанья Беларускага Студэнцкага (ЗБС) было адзначана 50-годзьдзе з дня стварэння Саюзу Беларускай Моладзі. Да гэтай падзеі ЗБС былі выданы юбілейная паштоўка (мастак Волга Нікішына, наклад 1000 асобнікаў з тэкстам гімна СМБ „Беларусь перадусім” (словы і музыка А. Ступовіча) і значок (мастак Алег Бэзінскі, наклад 500 асобнікаў), з выявай эмблемы СМБ і напісам „САЮЗ БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ. 50 гадоў. 1943–1993”.

В. ВЯРХОВІЧ.

Дзіўная ўпаўненасць, што талер зьявіцца на Беларусі, апаўняе мною. Грунтаў гэта не толькі на сур’ёзнасці аргументаў прыхільнікаў нацыянальнай валюты, але і зьменамі ў грамадскай сытуацыі жыхароў Беларусі – у асямятаны апошняй расейскай грашовай рэформы нашыя суацячыннікі толькі і гаварылі аб чаканым талеры. Ён стаў чаканым.

Між тым, дробны намінал беларускай валюты так і не вызначаны. Леташняя пастанова Прэзідэнта Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, якая так і не была апублікаваная, усталявала наступную грашовую сістэму: 1 рубель = 100 грошам. Гэта кампрамісны варыянт па зьнешніх прыкметах у сэнсе вонкавага замацавання дэталы Усход-Заход. Для нас куды больш істотнае тое, што гэтые рашэнніе з гледзішча навуковага зьяўляецца эклектычным: калі грош быў рэальна манэтай і ўлікова грашоу адзінкаю, ды рубель толькі лікава-грашовым паняццем. Вельмі значна і тое, што грош даў пачатак абстрактнаму тэрміну ў беларускай мове. Зноў заганыць грош у свае вузкія ранейшыя рамкі будзе гвалтам над моваю і раздвоеным сытуацыям Беларусі. Таму, натуральна, вядзецца тэрміналагічны пошук і па іншых вапрамках. Як, да

прыкладу, прапавана стварыць асялятам „менка” (Зянон Пазыняк. Новая беларускія грошы. ЛіМ, 1990, 28 верасня). Гэты падыход (не абавязкова сам тэрмін) можа было б прыняць, каб гісторыя нашага грашовага абарачэння не давала нам шапач традыцыямашскага вылі-

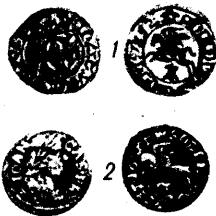
ся і на тэрыторыі Беларусі, да сэрбнай манэты зруавейскага Сяраджэвечча – ў нямецкай транскрыпцыі шылінг (Schilling). А новым стаў увогуле разьменнай, пераважна білоннай, манэтай Эўропы Пазыняга сярэдзвечча. Беларусы былі зьнамы як з самім тэрмінам со-

1583, 1589, 1666, 1625 гг. Але да найбольшага распаўсюджанья шылінгу на Беларусі, прычым уласнай біцца, прывялі падзеі сярэдзіны XVII ст. Выпуск медных содлаў ва суму больш чым на 10 млн. злотых у 1659–1666 гг. навадніў рынкі Вялікага Княства меднай мачартастай манэтай, якая стала фактычна крытычным грошам дзяржавы. Ад імя Ціта Ліява Барціні, ініцыятара выпуску содлаў і арандатара медных двароў Рэчы Паспалітае, гэтыя манэты атрымалі назву „барцінак”. Авантурны канец фінансавых эксперыментаў прывёў да цалкавітага абясцэненьня шылінга, які металіта пасля сярэдзіны XVII ст. і стаў у фальклёрны парэнажам пагарданым. Але шых дэвальвацыі ад дастаткова паўнаценнай адзінкі прайшла і расейская капейка – з манэты, няхай і вяселькіх памерам, але затое досыць высокай пробы, яна стала нізшым наміналам. Тое ж адбылося з польскім грошам і нямецкім ффенігам.

Такая хада развагаў, бадай, абгрунтавае лягчэнасць вяртанья шылінга на Беларусь ужо ў якасці разьменнай манэты.

Алег ДЗЯРНОВІЧ.

ШЭЛЯГ як беларуская разьменная манэта

ца. Тут мы зноў вяртаемся да шылінга.

Пачнем з таго, што шылінг – гэта рэгіянальная назва ўнівэрсальнай адзінкі содла (этымалія: лат. solidus – трывалы, паўнацэнны). Садла звалючынаваў ад залатой рымскай і бізантыйскай манэты, якія сустрака-

лі, так і з нямецкім тэрмінам і манэтай шылінг. У XIV-XV ст. ст. – у перыяд швайцарскага гроша (на В. Раб-бейву) шылінгі былі больш распаўсюджаны на Беларусі, чым уласна літоўская манэта. Нават у офіцыйных дзяржаўных дакументах шылінгі выступалі як агульпапрызнаны плацельны сродка. Прычым беларусы настолька добра былі зьнамы з вяселькім шылінгамі, што часам займаліся масаваю іх падробкаю. Да прыкладу, затрымка ў 1493 г. ў Лібіні палачанаў з падробленымі імі ордэнскімі шылінгамі. Содла звалючынаваў ад залатой рымскай і бізантыйскай манэты, якія сустрака-

КАРТОЧКА НА РЭЧН ШЫРОКАГА УЖЫТ-КУ 1919 ГОДУ ў ГОМЕЛЬСКАЙ Губ. ВЕННІ.

Новыя калекцыяна-філятэлістычныя газэтна-часопісныя выданьні

Пад такой назвай польскі філятэлістычны часопіс „Філятэлістыка” (№1, 1993, стар. 27) выдаецтва „Мішчак і Вішчэвін” (Уроцлаў), надрукавалі невялікі артыкул, у якім гаворыцца, што пасля распаду Савецкага Саюзу ў новаствораных дзяржавах пачало інтэнсіўна развіццё калекцыянаваньня і вынікаем гэтага, ці адлюстраваньнем гэтага зьяўляюцца новыя друкаваныя выданьні, сярэд каторых на першае месца выйшлі часопісы. Яны друкуюць матэрыялы па розных галінах калекцыянаваньня: нумізматыцы, філятэліі, баністыцы, феларыстыцы й г. д.

Тут я хацеў бы зрабіць невялікі водступ. Відаць, аўтар гэтага матэрыяла мае не зусім дакладную інфармацыю. Пасля распаду СССР не само калекцыянаваньне пачало інтэнсіўна развіццё, а пачалі інтэнсіўна зьяўляцца часопісы й газэты, звязаныя з калекцыянаваньнем, чаго раней у СССР не было. Два выданні па калекцыянаваньню „Філатэлія СССР” і „Советский коллекционер” на ўвесь СССР, разумема, не задавалі ніякай невялікай армію калекцыянераў. Калі практычнае калекцыянаваньне ў СССР развівалася і не дужа дрэнна, то гістарычна-тэарэтычная частка любога накірунку калекцыянаваньня (нават філятэліі) знаходзілася на вельмі нізкім узроўні. У 2-х выданьнях, ды яшчэ з малой перыядычнасцю, практычна немагчыма было выказаць свае думкі, падзяліцца ведамі, адкрыццямі, знаходкамі. У гэтыя два выданні пішуць калекцыянеры прабліваліся з вяселькім цяжкасцю. Спробы ж рэспубліканскіх арганізацыяў, ці то філятэлістаў, ці то калекцыянераў іншых накірункаў, выдаваць свае газэты ці часопісы не знаходзілі падтрымкі ні ў цэнтры, ні ў рэспубліках. Прыкладаў на тое шмат. Можна прыпомніць спробу азербайджанскіх філятэлістаў выдаваць свой часопіс „Калекцыянер Азербайджана”, і то, ужо пасля выхаду ўсяго толькі

некалькіх нумароў ён быў закрыты. Ці спроба „прабіць” філятэлістычнае выданне ў нас, на Беларусі, ... – хадзьце ў ЦК партыі, размовы ў ЦК камсамолу, у Міністэрстве адукацыі й г. д., якія завяршыліся „атрыманьнем шышак”. Тое ж адбылася й у іншых тагачасных рэспубліках. Пасля ж распаду СССР зьявілася магчымасць і жаданьне, а гэтакасама неабходнасць выдаваць газэты й часопісы ў новаствораных новых дзяржавах. І гэту магчымасць скарысталі.

Польскі часопіс паведамляе, што ў Беларусі з 1990 года выдаецца газэта „Беларускі калекцыянер”. Матэрыялы гэтай газэты прысьвечаны выключна беларускай філятэліі й нумізматыцы. Падаецца адрас рэдакцыі.

У Летуве, паведамляе „Філятэлістыка”, з 1989 года выдаецца (назваўляе старыня й акуратна) кварталык „Філятэлія ў Летуве” – орган Саюзу філятэлістаў Летувы. Часопіс прысьвечвае свае матэрыялы гісторыі летувіскіх паштоўных марак. Адрас рэдакцыі часопіса: Летувя, Каўнас, п/с 518.

У Латвіі зарэгістраваны два выданні: часопіс „Латвійскі калекцыянер” і газэта на расейскай мове „Калекцыянер Латвіі”. Адрасы часопіса: 226084, Латвія, Рыга-84, п/с 77, газэты – 226012, Латвія, Рыга-12, вул. А. Чака, 136. Выдаюцца з 1991 года, заснавальнік – Саюз філятэлістаў Латвіі. Абодва выданні друкуюць матэрыялы па філятэліі ўсёй Прыбалтыі.

Па дадзеных „Філятэлістыкі”, у Расеі з 1989 года ў Ніжнім Ноўгародзе выдаецца „Вестник коллекционера”. Адрас рэдакцыі: Россійская Федэрацыя, Ніжній Новгород-98, а/я 243. А у Санкт-Пецярбургу выходзіць з 1991 года газэта „Миниатюра. Газета для коллекционеров”. Адрас рэдакцыі: 191023, Россійская Федэрацыя, С.-Пецярбург, Фонтанка, 59.

У гэтым выданні друкуюць матэрыялы па нумізматыцы й медальернай справе. Усе гэтыя выданні ёсць у бібліятэцы Уроцлаўскага музэй друку й тэлекамунікацыі.

Аўтар матэрыялу раіць польскім філятэлістам азнаёміцца з гэтымі выданьнямі, паколькі ў іх масіце шмат цікавага й арыгінальнага матэрыялу па многіх накірунках калекцыянаваньня.

Польскі часопіс згадвае далёка не ўсе новыя газэты і часопісы, што выдаюцца на тэрыторыі былога СССР. Напрыклад, на Украіне іх выдаецца некалькі. Адзін з часопісаў у Днепрапятроўску – „Українська і російська філатэлія”. Заснавалі часопіс некалькі вядомых днепрапятроўскіх філятэлістаў, а выдавец – фірма „ЛІМ” (ЛІФ „ЯСПОЛ”). Адрас рэдакцыі: 320101, Украіна, Днепрапятроўск, п/с 4933. Гэта сур’ёзны часопіс, у якім на 30 старонках друкуюцца розныя матэрыялы па гісторыі пошты, філятэліі, у тым ліку ў Беларусі.

Хацеў бы пазнаёміць чытачоў „БК” з польскай газэтай „Сувязь”. Гэта газэта працаўнікоў польскай пошты. Яна надае вялікую ўвагу польскай філятэліі. Штомесца ў гэтай газэце зьяўляецца рубрыка „Сувязь і філятэлія”. Гэта 3-4 газэтных старонкі. Ямадз гэтую рубрыку вядомы польскі філятэліст і грамадскі дзеяч, публіцыст, аўтар шматлікіх артыкулаў па гісторыі пошты і філятэліі Зьбігнеў Пекут. У рубрыцы распаўсюдаецца пра самыя апошнія навіны сусьветнай філятэліі, пра філятэлістычныя выставкі, пра самыя цікавыя выпускі марак. У апошнім выпуску „Сувязі й філятэліі” 3. Пекут у артыкуле „Цікавыя навіны зь Беларусі” піша пра новыя беларускія маркі, шматлікія тарыфныя дадатковыя штэмпелі, прагназуе, што „некалі яны складуць цікавы раздзел беларускай філятэліі”, пра праблемы беларускай пошты. У прыватнасці, у артыкуле аўтар пытаецца: „Дакуль пошта незалежнай Беларусі будзе карыстацца календарнымі штэмпелямі з савецкай сымболікай?” Гэтае пытаньне даўно цікавіць і нас, беларускіх філятэлістаў.

Лёў КОЛАСАУ,
г. Менск.

У путах імперскага стэрэатыпу

Апошнім часам філіялісты з удзімам збіраюць паштовыя маркі краін так званых блізкага замежжа. Новаыя маркі, новаыя тэмы. Але цікавей іншыя. . . Па паштовых выпусках амаль беспамылкова можна скласьці ўяўленьне пра палітычную арыентаванасьць кіраўнічых элітаў „новых“ дзяржаў. Пакладзем, напрыклад, побач маркі Таджыкістана з выявай упрыгожваньня „Паліваньне на дзіка“ (1) і Казахстану „Залаты вал“ (2) і параўнаем іх. Далучым марку Расеі з абразам Андрэя Рублёва й першыя паштовыя выпускі Рэспублікі Беларусь з крыжам Эфрасіньні Полацкай (3) – вось і атрымаўся сэрыя „Старажытнае мастацтва рэспублік Расейскай Федэрацыі“, выкананая мастаком Г. Комлевым.

Другі прыклад. Супаставім марку Украіны з партрэтамі гісторыка М. Кастарова (4) з дзьвюма маркамі Беларусі, на якіх паказаны Рыгор Шырма (5) й Максім Гарэцкі (6). Чым ня сэрыя „Дзялячы навуку й культуру народаў СССР“, створаная мастаком Б. Ілюхіным? Як гавораць расейцы: „Пад адзін грэбень. . .“

Аднак ня ўсе маладыя дзяржавы слепа крочаць у фарватэры расейскай палітыкі. Гэта бачна па надрукаваных у Расеі (7) й Канадзе (8) марках Украіны. Аўтар кіеўскі мастак А. Івахненка. Цікаваю марку выпусцілі для Украіны ў Аўстрыі (9).

А як жа ў нас, на Беларусі? Маём дзеве прыкметныя маркі з выявамі дзяржаўных сымбалаў і выразнымі надпісамі „БЕЛАРУСЬ“ (10; 11). Бясспрэчна, прыгожыя герб і сьцяг пакінулі нам у спадчыну продкі. А вось іх уасабленьне на паштовых марках выклікае пачуцьцё пэўнай незадаволенасьці, калі зыходзіць з эўрапейскага ўзроўню разьвіцьця беларускай графікі, які адзначаюць дасьведчаныя людзі. Пачнем з таго, што марку неадарэмна называюць мастацкай мініятурай, таму неабавязкова было выбраць максымальны фармат з тых, што ўжываюцца на Маскоўскай фабрыцы Дзяржазнака. Паштовая марка – важны складнік культуры й не павінна выклікаць у чалавека непрыемных асацыяцый пры афармленьні канвэрта, тым больш, што ў гэтым выглядку яна судзілішца з сымбаламі незалежнасьці. Многім вядома пачуцьцё прыкрасьці, якое ўзьнікае, калі марка налязіць на графы для напісаньня адрасу. Дробязь, але й яе неабходна ўлічваць.

Заслугоўвае гаворкі й вучнёўскі ўзровень мастацкага вырашэньня гэтых дзвюх марак. На марцы з „Пагоньй“ няма нічога ад мастака, яго творчай індывідуальнасьці. Другая, з выявай сьцяга, сваёй банальнасьцю нагадвае маркі афрыканскіх і паўднёваамерыканскіх дзяржаў, што скінулі пэўнае каляніальнае залежнасьці ў 60-я гады XX стагодзьдзя (12; 13; 14).

Аднак „новае слова“ ў сусьветнай філіяліі усё ж такі сказана. Гэта карычневая пляма на белым полі маркі. На ім статычна застылы сьцяг над зялёным контурам карты рэспублікі. Адчуваецца, што мастак навічок і не здолеў саўладаць з матэрыялам. Тут лкарз дарэчы адзначаць спэцыфічнасьць паштовай маркі як самастойнага жанру выяўленьнага мастацтва, гэтак жа сваёасаблівага, як і іншыя малыя формы, напрыклад, паштоўка, экслібрыс, мадэль. Дасягнуць уласьцівага гэтаму жанру льякнізму й

адпаведнага ўзьдзеяньня, нельга без вывучэньня й спасьціжэньня здабыткаў марачнай клясыкі, дасканалата знаёмства з працамі сучасных эўрапейскіх мастакоў і дызайнэраў. Тады распаўсюджаньні ў Эўропе памеры паштовых знакаў ня будуць успрымацца прызмерна малымі.

У пераважнай большасьці эўрапейскіх краінаў не, практыкуецца падавойнае напісаньне назвы дзяржавы. Выключэньне – Грэцыя, Бэльгія, Фінляндія й Кіпр. І робяць яны гэта выключна па ўнутраных прычынах, а не таму што назву краіны не здолеюць прачытаць чужаземцы. Калі ўсё ж узнікла такая неабходнасьць, дык, на наш погляд, лепш даваць афіцыйную назву

абьесці шэраг прыкрых хібаў. На першай марцы абрэзана ніжняя частка крыжа Эфрасіньні Полацкай. З вядомым кожнаму вопытнаму фатографу правілам чамусьці незнаёмы маскоўскі мастак Г. Комлеў, які гэтак жа адцяў ногаі казахскаму „Залатому ваюру“.

Сэрыя „Помнікі архітэктуры Беларусі“ з шасьці марак выкананая хутэй як дзеве розныя па афармленьні сэрыі з трох марак кожная. І зноў не абшлось без „падсечкі“ – падрэзаны ніз полацкага Спаса-Эфрасіньнеўскага сабору. Мабыць, нафта высокім аказуўся сабор для „імперскага фармату“. Агароджы Барысаглебскай царквы адразу й не разледзіш – гэтак „непрыкметна“ пераходзіць яна ў белае поле маркі. Пра мастацкія адкрыцьці маркі з выявай Навьсеіжскага замка можна гаварыць доўга. Добра хоць і тое, што маладыя яшчэ дрэвы не закрылі мастаку (ці фатографу) усёго фасаду.

На марцы з выявай герба Полацка кепска запоўнены празмерна выцягнуты для такога тыпу марак фармат. Карысна было б мастаку азнаёміцца з аналягічнымі выпускамі Францыі (50–60-ыя гг.), на якіх адлюстраваны гербы правінцый і гарадоў.

Кепскае запоўненьне фармату й у марцы 11, а таксама ў марцы 10. Ну, а камэмартаўны выпуск да і Зьезду Беларусі Сьвету выкананы на нізкім паліграфічным узроўні (15).

Новаыя беларускія маркі наўрад ці атрымаюць у філіялістычнай літаратуры найменьне „папулярных“ падобна колішняй сэрыі „Асобны атрад“. Аднак сёе-тое ня можа не падабацца. Някепска атрымаўся першы выпуск стандартных марак з „Пагоньй“. Тут „Пагонь“ ўдала ўкампавана ў эсэсэраўскі фармат. Дарэчы, аналягічныя маркі Летувы каляровыя й крыж у рыцара пазалочаны, і заклёпкі на зброі блішчаць. . . Але ня будзем празмерна строгія, зробім сідку на сьціплым магчымасьці маскоўскай друкарні. . .

Заслугоўваецца, на мой погляд, добрага-слова й сэрыі, прысьвечаная народнаму мастацтву – вырабам з гліны й саломкі. На іх прыемна паглядзець: яшчэ раз пераконаецца ў таленавітасьці нашага народу. Аднак відавочна й іншае: калі мы ў персьпектыве будзем працягваць толькі падобныя сэрыі й адначасова замоўчаць ня толькі гістарычныя даты, але й векапымныя падзеі сёньняшняга дня, дык замест незалежнасьці, адраджэньня й эўрапейскага дабрабыту атрымаем керамічныя чарпкі і саламяную пацаруху паднявольнага існаваньня.

Igar MATAVILAŪ,
г. Менск.

– „Рэспубліка Беларусь“.

Неабходным аtryбутам зьяўляецца слова „Пошта“, бо існуюць маркі, якія ня маюць ніякага дачынення да паштовага ведамства, напрыклад, гербавыя, дабрачынныя, маркі розных таварыстваў, гатэляў, турыстычных фірмаў і г. д. Слова „Пошта“ сьведчыць пра незалежнасьць дзяржавы, якая сама ажыццяўляе й кантралюе паштовае абарачэньне на сваёй тэрыторыі й не перадала гэтых функцый якомусьці „каардынучаму органу СНД“. Навогул, эўрапейскія краіны аддаюць перавагу адзначэньню ведамскай прыналежнасьці маркі.

Зьвяртаючыся да мастацкага афармленьня беларускіх марак, нельга

Тарыфныя наддрукоўкі на марках Магілёўскай вобласці

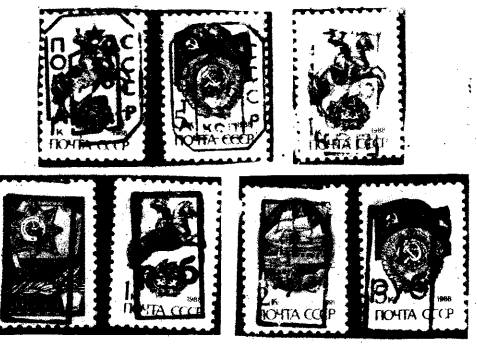

З 1991 года ў Рэспубліцы Беларусь неаднойчы ўстапалі ў дзеянне новыя паштовыя тарыфы, што выклікала ростам інфляцыі на Беларусі і ў іншых рэспубліках былога СССР. Аказалася немагчымым выпускаць свочасова ММК з новымі наміналамі марак і маркі адпаведнага наміналу цэнтралізаваных выпускаў. Узнікла неабходнасьць пераацэнкі маючыхся запасаў ММК, што прывяло да зьяўленьня тарыфных наддрукоўкаў на цэльных рэчах (канвэртах, картках) СССР, а затым і Мінсвазі РБ. Шмат хто заціка-

віўся гэтай вобласцю калекцыянаваньня.

Але асабліва цікаваць для філіялістаў уяўляюць маркі з тарыфнымі наддрукоўкамі, што выкарыстоўваліся для паштовых зносінаў. Такія правільныя і вядомыя ў Магілёўскай вобласці.

Паводле запаведзя Мінсвазі РБ ад 16.06.92 г. былі ўведзены новыя тарыфы на паштовыя сувязі, якія складаліся за перасылку простага ліста і для насьельніцтва, і для ўстаноў і рубель. З прычыны недахопу паштовых марак патрэбна намінаду і адсутна-

сці іншых магчымасьцей для паштовых зносінаў па ўсёй Магілёўскай вобласці, а таксама па ўсёй Беларусі выкарыстоўваўся для пераацэнкі канвэртаў штампель „1 р.“.

У розных мадыфікацыях, а ў Магілёўскай вобласці гэты штампель выкарыстоўваўся.

Працяг на 4-й старонцы.

На штэмпелях — новыя сімвалы

У шматлікіх установах рэспублікі ёсць франкіровачныя машыны, якімі механічна наносіцца на канверты знак, што замяняе паштовую марку, а таксама календарны штэмпель і паштовы адрас адпаведна. Гэтымі механічнымі штэмпелямі — франкатыпамі — у свеце карыстаюцца ўжо 90 гадоў: упершыню такая машына з'явілася ў 1903 годзе ў Нарвегіі.

Гісторыя выкарыстання франкіровачных машын на

Беларусі яшчэ не напісана, і на жаль, калекцыянерам механічных штэмпеляў у нас у рэспубліцы не асабліва папулярна. Але ж і ў гэтых штэмпелях адлюстроўваецца гісторыя нашай краіны.

Ужо даўно ў паштовым абарачэнні маркі, блокі, паштовыя карткі і канверты, выдадзеныя поштай РБ, нясуць на сабе сімвалы незалежнасці. І толькі календарныя штэмпелі і франка-

тыпы да апошняга часу не змяніліся: на іх усё яшчэ застаюцца сімвалы былога СССР — пяцікутная зорка, серп і молат, а на некаторых захаваліся яшчэ і надпіс „Почта СССР“. Але паступова на штэмпелях франкіровачных машын з'яўляюцца і новыя надпісы. Ужо шмат устаноў памяншалі ў машынах стары календарны штэмпель на новы — без сімвалаў СССР. Пакуль вядомы тры выглядныя новых календарных штэмпеляў:

а) з вертыкальным размяшчэннем надпісаў „Беларусь“, „пошта“ і дата (выява 1);

б) тое ж, але з гарызонтальным размяшчэннем даты (выява 2);

в) з гарызонтальным размяшчэннем надпісаў „Беларусь“, „пошта“ і даты. Надпіс „Мінск“ — па-беларуску і па-руску (выява 3).

Чацвёрты выгляд цэлепаўнага календарнага штэмпеля — старога ўзору, але з яго зняты сімвалы былога СССР — пяцікутная зорка, серп і молат (выява 4).

Ёсць змены і ў аб'ёмна-лічбавых паштовых марках. Тут уведзены дваіны надпіс „Беларусь“ — кірыліцай і лацінкай — і „Пошта“ замест „Почта СССР“.

Праўда, у адрасах устаноў яшчэ застаюцца старыя „сімвалы“: „АН БССР“, „Ленінскі пр.“, ім. В. І. Леніна, „Штаб Красназнаменнага БВО“ і г. д. Памяняць кожны адрас індывідуальна ў франкіровачных машынах больш складана, чым стандартны календарны штэмпель. Але будзем спадзявацца, што па змяненні старых назваў і сімвалаў на франкатыпах і на звычайных календарных штэмпелях у адзельных сувязі не зацягнецца.

Паступова будучы мяняцца механічныя і іншыя штэмпелі ва ўсіх паштовых аддзяленнях рэспублікі. Ужо з сярэдзіны гэтага года на Мінскім паштамце пачалі прымяняць два віды штэмпеляў у адзеле карэспандэнцыі. Адзін з іх ручны, з надпісам толькі на беларускай мове „Беларусь. Пошта. Мінск“. Такія штэмпелі атрыманы ўжо некаторымі паштовымі аддзяленнямі горада. З рысунка штэмпеля бачна, што для нумара паштовага аддзялення ёсць месца.

Другі штэмпель — механічны, з трыма хвалістымі лінейкамі. Ён двухмоўна назва горада „Мінск“ — на беларускай і рускай мовах. Новыя паштовыя штэмпелі з сімваламі незалежнасці зоймуць вартасць месца ў калекцыі філіялістаў.

П. ЛЕАНІДАЎ.

ШАНОЎНАЕ СПАДАРСТВА!

Ад імя аргкамітэту „Фонда Храптовіча“ і кіраўніцтва Гарадзенскай краязнаўчай асацыяцыі запрашаем Вас да ўдзелу ў стварэнні нацыянальнага збору рэдкіх кнігаў і старадрукаў, прыядучых выданняў, рукапісаў і іншых матэрыялаў, якія датычаць гісторыі і культуры Літвы-Беларусі.

Мы спадзяёмся, што вяртанне на Гарадзеншчыну бібліятэкі Храптовіча дасць новы імпульс развіццю Фонду, які ўжо сёння налічвае больш як 25 тыс. выданняў. Фонд створаны на базе аддзела рэдкіх кніг і старадрукаў гістарычна-археалагічнага музея ў Гародні, горадзе, які мае 1000-гадовую гісторыю і захаваў шматлікія помнікі гісторыі і культуры, пачынаючы з XII стагоддзя. Мы перажываем цяжкія часіны, але разумеем неабходнасць захавання і развіцця спадчыны і традыцый нашых продкаў. Мы мусім рабіць усё магчымае для адраджэння Беларусі, аднаўлення традыцый добраўладдвання і супрацоўніцтва з усімі нацыямі рэгіёну. У гэтай адказнай справе мы разлічваем на Вашу падтрымку, дапамогу парадамі, інфармацыяй, фінансавымі ахвяраваннямі.

Мы будзем удзячныя Вам за высылку карысных выданняў (кнігі і перыёдыка па гісторыі і культуры Эўропы, слоўнікі, энцыклапедыі на англійскай, польскай, беларускай ды іншых мовах), рукапісаў, успамінаў, фотаматэрыялаў і г. д. для стварэння ў Гародні нацыянальнага фонду Храптовіча — вул. Замкавая, 20, Гародня, Беларусь, 230023.

Фінансавую падтрымку „Фонда Храптовіча“ можна перавесці на разліковы рахунак Гарадзенскага аддзялення Беларускага Фонду культуры ва ўпраўленні Белбизнесбанка па Гарадзенскай вобласці, код 705.

Шчыра ўдзячныя Вам і спадзяемся на сустрэчу ў старажытнай Гародні. Вас чакае „Фонд Храптовіча“, які знаходзіцца ў новым Замку — каралеўскім палацы XVIII стагоддзя.

Андрэй МАЙСЯЎЕНАК,

старшыня Рады Гарадзенскай краязнаўчай асацыяцыі, сябра Прэзідыума Гарадзенскага аддзялення Беларускага Фонду культуры.

КАЛЕКЦЫЙНАЯ КАМПАНІЯ

хоча ўстанавіць сталая сувязі і абмен з аматарамі старыны, якія цікавяцца зямскімі маркамі, паштоўкамі, цэльнымі рэчамі, баністыкай, нумізматкай і фалерыстыкай. Пісаць можна па-беларуску і расейску.

Тэлефануйце: (718) 331-3241
Пішыце: A & R SHUSTERMAN
Box 232, Brooklyn, N. V. 11214, USA

Г. ГОМЕЛЬ	ВУЛ. КАРЛІВІЧА
пр. Леніна	№28
ПРЫПЫНАК	№3, 4, 1, 11
Тр. №4, 5, 6, 7, 17	
„У ЛАЎРЭНА“	
КАЛЕКЦЫЙНАЯ КРАМА	

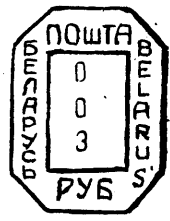
Шаноўныя калекцыянеры!
Вас запрашае калекцыійная крама „У ЛАЎРЭНА“. Да вашай увагі: пазнаўкі, манеты, паштоўкі, бонны, значкі, аўтографы, экслібрсы, кнігі, газеты, мастацтва ды іншае.
Паштовы адрас: 246032, Беларусь, г. Гомель-32, п/с 40.

220080, г. Мінск,

Ленінскі пр., 4.

БЕЛГОСУНИВЕРСИТЕТ

ИМ. В. И. ЛЕНИНА

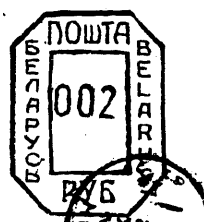
220601 г. Мінск, 72

ул. СУРГАНОВА, 15

ЦЕНТРАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ

БИБЛИОТЕКА ИМ. КОЛАСА

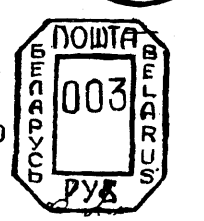
АН БССР

220003 Мінск 3

ШТАБ КРАСНОЗНАМЕННОГО

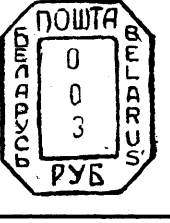
БВО

220759 г. Мінск, 29,

ул. Красная, 7.

МПО „ГОРИЗОНТ“

ТАРЫФНЫЯ НАДПРУКОЎКІ НА МАРКАХ МАГІЛЕЎСКОЙ ВОБЛАСЦІ

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

ся для перадавання запісу марак стандарту СССР дробных наміналаў, а пазней і пачатковых наміналаў 1-га стандартнага выпуску РБ.

1. Крыжаў, РВС: а) надпрукі ручным спосабам штэмпелем 1 руб. на марцы 1 кап. XIII выпуску паштовых марак СССР (афсет на прастай паперы) №6145; на марцы 5 кап. №6148 таго ж выпуску; на стандартных марках РБ наміналам 30, 45, 50 капеек. Надпрукі рабіліся чорным і фіялетавым колерам;

б) надпрукі ручным спосабам драмавугольным штэмпелем 3 руб. у сувязі з пераходам на тариф простага ліста 3 руб. з 1.02.93 г. Надпрукі праводзіліся на тых жа марках тых жа выпуску чорным і фіялетавым колерам.

2. Быкаў (РВС): а) надпрукі 8-кутным штэмпелем „ЛОЧТА (1 руб. 0 кап.) СССР“ ручным спосабам на 1 кап. стандарте СССР (№6145) і 5 кап. стандарте СССР (№6148); б) надпрукі 8-кутным

штэмпелем „ЛОЧТА 1 руб. кап. ПОШТА“ ручным спосабам на 2 кап. стандартных марках XIII стандартнага выпуску паштовых марак СССР (афсет на афсетнай паперы) №6298А. Надпрукі праводзіліся толькі чорным колерам. 3. г. п. Кіраўск.

Надпрукі прамавугольным штэмпелем 1 руб. 05 кап. ручным спосабам чорным колерам на марцы СССР №6145.

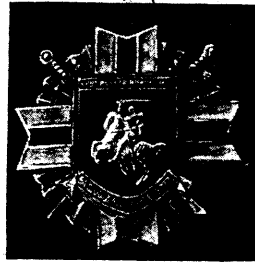
4. У Магілёўскім раёне, што адлюстравалася і на пошце Магілёва, выкарыстоўваліся маркі наміналам 1 кап. (№4733, №6145), 2 кап. (№6299А) 5 кап. (№6148) з надпрукі прамавугольным штэмпелем 1 руб. чорным колерам.

Артыкул падрыхтаваны па матэрыялах аўтара, які запрашае калег да супрацоўніцтва ў гэтай і іншых абласцях філіяліі Беларускага калекцыянераў.

Беларусь, 212033, г. Магілёў-33, вул. Каралёва, д. 16, кв. 57.
Старшыня Віктар Уладзіміравіч.

У беларускай міліцыі не толькі новая форма, але і новыя ўзнагароды.

На здымку — ганаровы знак унутраных войскаў МУС „За самаадданую службу“.

КАНТАКТНЫЯ АДРАСЫ

- Абласныя арганізацыі Беларускага Саюзу філіялістаў:
- 220002 Менск-2, п/с 8.
 - 224000 Берасце, паштамт, п/с 12.
 - 212030 Магілёў, паштамт, п/с 38.
 - 246017 Гомель-17, п/с 25.
 - 210015 Віцебск, пр. Фрунзе 40-10.
 - 231761, Гарадзенская вобласць, Сідзель, вул. Зялёная 61-14;
 - Менскае гарадзкое таварыства калекцыянераў. 220083 Менск-83, п/с 35;
 - Маскоўская крама „Нумізмат“; Расея, Масква, Ганчарны зав. 8/40; тэл. (095) 272-66-12;
 - Маскоўская крама „Антыквар“; Расея, Масква, Фрунзенская наб., 44; тэл. (095) 242-87-17.

БЕЛАРУСКІ КАЛЕКЦЫЯНЕР
Год заснавання 1990
Рэдактар
Уладзімір ПЯРОХІН.
Адказны за выпуск
Мікола ЛЗЕМІЛОВІЧ.

Пры перадруку просьба спасылца на „Беларускі калекцыянер“. Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з думкамі і меркаваннямі аўтара публікацыі.
Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і ацэнку фактаў.

АДРАС РЕДАКЦЫІ:
220131, Менск-131, п/с 417,
Цярохін Уладзімір Станіслававіч
(тэл. 61-21-78)
Гэты нумар газеты выдадзены на сродкі
Аршанскай Рады Таварыства беларускай мовы.

АРШАНСКАЯ ДРУКАРНЯ
Наклад
990 асобнікаў
Заказ № 2166.